

KARL MARX

Vaikka voidaankin sanoa, että Marx löysi toisen kodin Englannissa, määrätelmää "koti" ei kuitenkaan pidä ottaa kovin laajassa merkityksessä. Häntä ei koskaan millään tavalla häiritse Englannissa vallankumouksellisen työnsä johdosta ja kuitenkin Englantiin usein oli hänen hyökkäyksensä kohdistettu. "Saalinhimoisen ja kateellisen kauppaansan" hallitusta elähdytti suurempi itsekuunnioitus ja itsetietoisuus kuin niitä mannermaavaltioiden hallituksia, jotka pahan o-
mantuntansa säikähdettävänä heittivät poliisin peitsiä ja heittokeihäitä vastustajiansa jälkeen siinäkin tapauksessa, vaikka viimeksimainittu toimivat ainoastaan julkisen keskustelun ja valistustyön aloilla.

Toisessa, laajemmassa merkityksessä Marx kuitenkin huomasi mahdolliseksi pitää mitään maata kotimaanaan, kun hän kerran oli oppinut lukemaan porvarillisen yhteiskunnan sielun. Neron kohtalo tässä yhteiskunnallisessa järjestelmässä muodottaa pitkän kertomuksen ja se on synnyttänyt monta erivävyä mielipidettä lähtien lapsellisesta luottamuksesta jumalaan, joka on poroporvarillinen ja joka lupaa lopullisen voiton kaikille todellisille neroille ja päättyy Faustin melankoliseen huomioon, että ne, joissa on ollut jälkeäkään siitä (nerosta) eivätkä turhamaisuudessaan salanneet sitä, paljastivat sielunsa ja siksi risti ja polttorovi on ollut hetdän kohtalonsa.

Historiallinen tutkimustapa, jonka Marx kehitti, tekee meille mahdolliseksi nähdä syvemmälle tälläkin alalla. Poroporvarit lupaavat jokaiselle nerolle lopullisen voiton siitä yksinkertaisesta syystä, että hän on poroporvari, mutta milloin todellista neroa ei ole ristinaulittu tai poltettu roviolla, on se johtunut siitä, että nero on lopullisesti suostunut tulemaan poroporvariksi. Elleivät he olisi sidottuna porvarillisilla siivillä aikansa yhteiskuntajärjestelmään, Göthe ja Hegel eivät olisi koskaan tulleet tunnustetuksi porvarillisen yhteiskunnan "suurmiehinä".

Mitkä hyvänsä Henevätkin porvarillisen yhteiskunnan ansiot, yhteiskunnan, jota tässä yhteydessä on pidettävä vain luokkajärjestelmän kaikkein kehittyneimpänä muotona, ja kuinka lukuisat nämä ansiot Henevätkin, niin ei voida sanoa, että tämä järjestelmä olisi joskus tarjonnut turvapaikkaa nerolle. Ja porvarillisen yhteiskunnan on mahdollonta näyttellä sellaista osaa, sillä nero jo luonnostaan merkitsee rajoittamattoman ihmishengen luovan voiman vastarintaa vakiintuneita tapoja vastaan ja törmää yhteen niiden esteiden kanssa, jotka ovat välttämättömät luokkayhteiskunnan olemassaololle. Syltin saarella, Pohjanmeressä, on pieni yksinäinen hautausmaa. Siellä ovat leponsa löytäneet ne tuntemattomat kuolleet, jotka aallot ovat rantaan ajaneet ja hautausmaalla seisovaan ristiin on kaiverrettu seuraavat sanat: "Golgatan risti on koti kodittomille!" Varmastikaan näillä sanoilla ei ole tahdottu viitata neron osaan luokkayhteiskunnassa ja kuitenkin se on hyvin selitetty näillä sanoilla: Nero on koditon luokkajärjestelmässä; sellaisessa järjestelmässä sen koti on ainoastaan Golgatan risti.

Luonnollisestikin asia muuttuu jos nero pääsee jonkinlaiseen sovintoon

luokkayhteiskunnan kanssa. Missä tahansa se saattoi kykynsä porvariston palvelukseen tarkoituksella kukistaa feodalin yhteiskunta, nero on saavuttanut suuren vallan, joka on kuitenkin aina kadonnut niin pian kuin nero on alkanut toimia omalla valtuudellaan; St. Helenan kalliosta on tullut hänen turvapaikkansa. Tai jos nero suostuu pukeutumaan poroporvarin frakkiin, hän voi kohota suuriruhtinaallisen Saksin valtioministeriksi Weimarissa tai Preussin kuninkaallisen yliopiston professoriksi Berlinissä. Mutta onneton on sen neron kohtalo, joka ylpeässä itsenäisyydessään ja luoksepääsemättömyydessään vastustaa porvarillista yhteiskuntaa. Sellaiselle nerolle porvarillisella yhteiskunnalla on vain kidutuksia, jotka voinevat näyttää vähemmän raadilla ulkopuolisille silmille kuin vanhan maailman ristinnaulitseminen ja keskiaikainen auto d'a e (espanjalainen inquisitionin vääräuskoisten kuulustelu ja tuomitseminen), mutta todellisuudessa ne ovat paljon raamempia.

Kaikkista yhdeksännentoista vuosisadan neroista kukaan ei kärsinyt niin paljon tällaisen kohtalon kidutusta kuin Karl Marx, innostavin heistä kaikista. Hän oli pakotettu taistelemaan jokapäiväisen elämän alneellisten vaatimusten kanssa jo julkisen elämänsä ensimmäisellä vuosikymmenellä, ja kun hän asettui Lontooseen, hän astui maanpakolaisen elämään kalkkine sen rasituksineen, mutta hänen todella Prometheuslaisen kohtalonsa ei voida sanoa alkaneen ennenkuin vasta sitten, kun hän miehuusikänsä tulonsa jälkeen, miehuusvoimansa täydessä kukoistuksessa ollessa päivittäin ahdistivat elämisvaikeudet, lamaanuttavat huolet jokapäiväisestä leivästä ja se kesti vuosia, vuosikymmeniä. Kuolinpäiväänsä saakka hän ei ollut onnistunut kotiutumaan porvarilliseen yhteiskuntaan, ei edes sanan alkeellisimmassa merkityksessä.

Ja kuitenkin hänen elämäntapansa oli kaukana siitä mitä poroporvarit ovat taipuvaisia sanan huomioimassa merkityksessä kutsumaan "neron elämäksi". Hänen utuutunsa oli yhtä suuremoinen kuin hänen voimiansakin. Kuitenkin jo aikaisin alkoi hiallinen työ päivällä ja yöllä kalvaa hänen raudanlujia voimiaan. Työkyvyttömyyttä hän piti kuolemantuomiona jokaiselle, joka oli jotakia muuta kuin pelkkä elin ja hän tar koitti sitä kaikessa vilpittömyydessä. Kerran oltuaan sairaana useita viikkoja hän kirjoitti Engelsille: "Näinä päivinä ollessani täydellisesti kykenemätön työhön, minä olen lukenut seuraavat kirjat: Carpenterin Fysiologian, Lordin Fysiologian, Köllikerin Kudosteorian, Spurzheimin Aivo- ja hermojärjestelmän anatomian ja Schwanin ja Schleidensin "Zellen chemieren". Ja kaikista tutkimushalustaan huolimatta Marx aina muisti oman laulunsa, jonka hän oli antanut ajalla jolloin hän oli vielä hyvin nuori, nimittäin, että kirjallija ei saa koskaan työskennellä ansaitaksensa rahaa, mutta hänen täytyy ansaita rahaa voidakseen työskennellä. Marx ei koskaan pitänyt ala-arvoisena ansaita elatuksensa.

Mutta kaikilla hänen ponnistuksillaan ei ollut mitään merkitystä vihamielisen maailman epäluuloa, vihaa tai pelkoa vastaan. Yksinpä nekkin saksalaiset kustantajat, jotka tahtoivat alleviivata itsenäisyytään, pelkäsivät tämän luonossa huijossa olevan kansanvillitsijän nimeä. Kaikki

saksalaiset puolueet parjasivat yhdellä tavalla, ja milloin hänen kantansa selvät ääriivät selvyytensä voimalla raivasivat tiensä vääristelyjen läpi, siihen vastattiin järjestelmällisellä äänettömyydellä. Koskaan ei ole karssaa niin täydellisesti ja kauan estetty tutustumasta suurimpaan ajattelijansa.

Ainoa yhteys, joka olisi voinut tehdä Marxille mahdolliseksi hankkia itselleen verrattain varma paikka Lontoossa, oli hänen työnsä New York Tribunen kirjeenvaihtajana, joka alkoi v. 1851 ja kesti kymmenen vuotta. Tribune, jolla oli 200,000 tilaajaa, oli silloin rikkain ja laajimmalle levinyt sanomalehti Yhdysvalloissa ja agitatorillaan amerikalaisen fourierismin puolesta se oli korottanut itsensä pelkän kapitalistisen voittoa-
lineen ylipuolelle. Ja ne ehdot, joiden alaisena Marxin oli työskenneltävä Tribunelle, eivät kaikessa suhteessa olleet epäsuotuisat. Hänen oli kirjoitettava kaksi kirjoitusta viikossa ja hänen piti saada kymmenen dollaria kirjoituksesta. Tämä olisi merkinnyt tuhannen dollarin tuloa vuodessa, jolla Marx perheineen juuri olisi elänyt Lontoossa. Freilgrathille, joka meni niin pitkälle, että ylipellillä, että hän syö "maanpakolaisen pihviä" Lontoossa, ei alussa maksettu sen enempää liiketoimistaan.

Ja luonnollisestikaan minkäänlaisia vaikeuksia ei herätetty sen kysymyksen suhteen vastaisko palkkio, jonka Marx sai amerikalaiselta kustantajalta hänen kirjoitustensa kirjallista ja tieteellistä arvoa. Porvarillinen sanomalehti laskee markkinahinnan mukaisesti ja porvarillisessa yhteiskunnassa sillä on oikeus tehdä niin. Marx ei koskaan vaatinut enempää kuin sen, mutta hän olisi kaiken kohtuuden nimessä voinut vaatia porvarillisessa yhteiskunnassakin sen sopimuksen noudattamista, joka kerran oli tehty ja ehkä myös jossakin määrässä kunnioitusta työtään kohtaan. Mutta Tribune ja sen kustantajat eivät osoittaneet jälkeäkään sellaista omnaisuuskiitosta. Teoreettisesti Dana kyllä oli fourieristi, mutta käytännössä hän oli järkähtämätön yankee. Hänen sosialisminsa, Engelsin kiukkuksen lausunnon mukaan, oli pelkkää pikkuporvarillista pettämistä. Vaikka Dana hyvin tiesi kuinka arvokas vastustaja Marx oli ja hän laajasti käytti Marxin nimeä puheissaan tilaajille, milloin hän ei käyttänyt Marxin kirjoitusta omina tuotteinaan — ja sitä tapahtui hyvin usein, mikä aina herätti Marxissa oikeutettua suuttumusta — hän käytti kaikkia raakalaiskeinoja, joihin kapitalisti voi turvautua suhtautuessaan työvoimaan, jota härristää.

Hän ei ainoastaan alentanut Marxia puolelle palkalle liikkeen ollessa hiljaista, mutta hän todellisuudessa maksoi vain niistä kirjoituksista, jotka hän julkaisi ja hänellä oli kylliksi julkeutta heittää roskakoriin jokaisen kirjoituksen, joka ei soveltunut hetken tarkoituksiin. Kolmen ja kuudenkin viikon ajan Marxin kirjoitukset voivat mennä tätä tietä. Ne muutamat saksalaiset sanomalehdet, joiden palstoilla Marxin kirjoitukset löysivät hetkellisesti tilaa, sellaiset kuin Wiener Press, eivät kylläkään kohdelleet häntä sen paremmin. Hän oli ehdottomasti oikeassa sanoessaan, että sanomalehtitöissä häntä kohdeltiin huomommin kuin ketään tuumakirjoittajaa.

Niinpä hän jo v. 1853 ikävöisi joi-

denkin kuukausien yksinäisyyttä käyttäksään sen tutkimuksiinsa. "Näyttää siltä kuin että minä en saisi sitä. Kaikki tämä sanomalehtien kirjoittaminen kiusaa minua. Siihen kuluu paljon aikaani, se häiritsee minua ja mitä arvoa sillä onkaan? Olkoonpa hän niin itsepäinen kuin tahtoo, kirjeenvaihtaja on sidottu lehteensä ja sen lukijoihin. Puhtaasti tieteelliset tutkimukset ovat kokonaan toista." "On todella inhoittavaa olla tuomittu pitämään hyvänä onnenaan että kirjoituksia julkaistaan sellaisissa mädäntäisissä riekaleissa. Poliittinen työ, josta saa enemmän kuin tahdot sellaisesta, on samallaista luiden rikkomista, niiden jauhamista ja sopsaki keittämisestä, jota köyhät tekevät köyhäinhuoneessa." Ei ainoastaan niukkaa toimeentulonsa puolesta, mutta elämänsä epävakaisuuden tähden Marx oli täydellisesti nykyaikaisen profetaarin asemassa.

Seikat, josta meillä tähän asti on ollut vain yleinen käsitys, ilmenevät mitä sydäntä särkevimmässä alastomuudessaan hänen kirjeissään Engelsille. Kerran hänen täytyi pysyä huoneessaan kun hänellä ei ollut kenkää eikä takkia, joita olisi voinut kadulla pitää. Toisella kertaa häneltä puuttui nekkin muutamia pennit, mitä tarvittiin kirjoituspaperein ja sanomalehden ostoon. Kolmannella kertaa hän kuailee yritystään saada postimerkkejä lähettääksään kirjoituksen kustantajalle. Ja tämän jälkeen oli loppumattomat riidat kauppiaiden kanssa, joille hän ei voinut maksaa tärkeimmistä elintarpeistaan, puhumattakaan talonmestajasta, joka uhkasi miellä hetkellä tahansa lähettää voutin hänen asuntoonsa ja hänen jatkuva turvautumisensa panttilainajiiin, joiden koronkiskominen vei kalteen rahan, mikä olisi voinut karkoittaa huutavimman huolen hänen taloudestaan.

Rouva Huoli ei istunut ainoastaan hänen kynnyksellään, mutta tuli lopulta hänen pysyväiseksi vieraakseen. Hänen ylevämielinen vaimonsa, joka varhaisimmassa nuoruudessaan oli tottunut huolista vapaiseen elämään, ei voinut muuta kuin horjua kurjan kohtalon nuolen alaisena ja toivoa, että hän ja hänen lapsensa olisivat haudassa. Hänen kirjeistään ei puutu jälkiä kotoisista riidoista ja toisinaan hän sanoo ettei ole suurempaa mahdollista hulluutta ihmiselle, jolla on yhteiskunnallisia pyrkimyksiä, kuin mennä avioliittoon ja siten luovuttaa itsensä yksityisen elämän pienten huolien alaiseksi. Mutta milloin hyvänsä hänen vaimonsa vallatukset saattavat hänet käsimättömäksi, hänellä on aina anteeksiannon ja oikeutuksen sanoja lausua vaimonsa puolesta. Hänen vaimonsa kärsimysten kuvaamattomasta nöyryytyksestä, turkista ja huolista, jotka liittyivät heidän asemaansa, täytyi olla paljon suurempia kuin hänen itsensä, erittäinkin siitä syystä kun hänellä ei ollut mahdollisuutta etsiä lohdutusta tieteiden piireistä, joka usein hänelle itselleen tarjos turvapaikan. Molemille vanhemmille oli katkeraa nähdä, että heidän lapsiltaan oli kielletty nuoruuden viaton ilo.

Niin surulliselta kuin tämä suuren hengen kohtalo voi näyttääkin, se kohoaa todellakin surulliseen ylevyyteen, kun otamme huomioon, että Marxi vamaehtoisesti otti kantaakseen nämä vuosikymmeniä kestävä rasitukset ja hylkäsi jokaisen houkuttuksen etsiä turvapaikkaa jonkun porvarillisen toimen satamassa, jota hän